

૧૦૯૯૪

શ્રી
ચિન્તનગીતા.

“ તમે પરમાત્માનું ચિન્તન કરો,
તે તમારી ચિન્તા દૂર કરશે

શ્રીમન્નૃસિંહાચાર્યજી.

મૂલ્ય ૦-૪-૦

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય અમદાવાદ પ્રયોજન. ગુજરાતી કૌપીસાઈટ સંગ્રહ

આ લઘુ પુસ્તકનું નામ જ એના પ્રયોજનને સ્પષ્ટ કરે છે છટી
છવાઈ ક્ષણોમાથી પણ અપૂર્વ લાભ લઈ લેવાની કળાવાળામાટે આ છે,
અને દરેકને દિવસમા ધણીએ મળે છે--નિવૃત્તિની થોડી થોડી ક્ષણો
તે સમયે આમાથી એક વા અનેક ચિન્તનનું પારાયણ કરે તો તે
સહજમા કેટલો અદ્ભુત વિકાસ સાધે, અને ભગવાન તથા ભક્તનું
હૃદયરહસ્ય પોતાના અતર્મા પ્રકાશિત કરે? વિકાસનું સાધન તો
આ રહ્યું સાધક હોય તે સાધી લે કર્તવ્યવચનમા વળી વધારે લાખ્યા
કથન સા ?

શ્રીકૃષ્ણજયન્તી,
ગુરુવાર : ૧૯૮૪
વડોદરા

}

શ્રી એ.અ.વર્ગ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

૧૩૫૧ની ૭ ધીર્ગદિ વિભાગ

અનુક્રમાંક ૧૭૦૦૮૪ મોક

પુસ્તકનું નામ નિત્યનામ

વિપય ૪૨૨

જન્મ ધરીને આવો રુડો રે,
જગમાં તો,
શુ રે કમાણા મારા વીર । વિચારો રે જી.
—શ્રી નૃ.

‘મૃત્યુમરણ્યુ જગતા આવતા પ્રાગ્બધવેગને ભોગવી પ્રસન્ન રહેજો આ
 સસારના અમાગ્યજ્ઞાને ‘સ્મરણ્યુ કરશે નહિ દુ ખદ દેહાધ્યાસને દુર્બલ
 ષડનો અનુભવતા ગહેજો પ્રાપ્ત પદાર્થ તથા પ્રસંગમા સ્વપ્નવત્ ભાન,
 વૃત્તિદ્વારા જગતા ગહેજો અપ્રાપ્તની આતુર ધૃત્ત્યાથી ગહિત રહી ખેદમુક્ત
 રહેજો નિત્યપ્રાપ્ત સ્વરૂપની યથાર્થ અપ્રતીતિ મનાયા છતા પ્રતીતિરૂપ જ
 નિશ્ચયથી નિત્યસુખની અભિવ્યક્તિ અનુભવવા વૃત્તિને જાગ્રત્ કરતા ગહેજો”

—શ્રી નૃ°

હરેક માર્ગે ગ્રહે સાધકે પણ, વિદ્યુસંયમ સુખ ના'વે છ,
સદ્મવાસના દુખતુ મૂળ તે, સયમથી જ કપાવે;
કહું છું સાધકને.

—શ્રી નૃં

‘ચોખ્ખા પુરુષપ્રયત્નો સેવનાર દંઢ નિશ્ચયવાન મનુષ્યને
આ સસારમા કંઈ દુર્લભ નથી.’
—શ્રી નૃં

ઉત્તમ નિજ દષ્ટિ કરે, જેને નરહરિછાય
વિ०

અનુભવશિખરે જાવાની આશા ધરજે,
હો જીવ ! તું,
અતર્શુદ્ધિ જ કરજે

—શ્રી નૃં

“ પ્રાપ્તિવિવેક પુરુષોએ તો શાસ્ત્રદ્વારા, શુદ્ધિદ્વારા કે અનુ-
ભવવડે આ અનેક દુ ખની પ્રતીતિ કરાવનાર ભેદભાવનાનો
બાધ કરવો એ જ ખરું અધ્યયન સમજવું ”

—શ્રી નૃં

નેત્રને માથો ને કહ્નિ રોધો, ને સુસ્થિર રાખો શરીર,
વાણીના વેગને ખાળીને કમથી, અંતર ઉતરે વીર ।
ચિં

“ઝાવર જળે ચિત્ત શુદ્ધ ન થાતું, જ્ઞાનજળે નહાવું ”

—શ્રી નૃં

“ હે સુર ! અન્યવડે કરાયલા કાર્યોથી સુખ લેતા આપણે આ વિશ્વથી
 ટળવું, અને આપણા અમૂલ્ય આયુષાદિનો કોઈ પણ જનહિતકર કાર્ય
 કર્યા વિના વ્યર્થ વ્યય થવા દેવો, એ અત્યન્ત નેષ્ટ છે માટે અનેક
 યુક્તિ તથા પ્રયત્નથી સદા એવા કાર્યો કરવામાં ઉત્સાહ રાખવો
 કે જેનાવડે આ પ્રાણિઓને કોઈ પ્રકારના પણ સુખની અભિવ્યક્તિ થાય ”

—શ્રી નૃ૦

જે જેવું ચિન્તાન કરે, તે તેમય થઈ જાય,
પ્રભુ ચિત્તી પ્રભુમય થવું, કીટબ્રમરને ન્યાય
—વિ०

આ વિષયોમાં સુખબુદ્ધિ જે, તે તો દુખકેરી મૂળી રે,
આ જ્ઞાનલક્ષિત તેને યાળશે, હૃદ્યે જેમ આગ ખડપુળી રે
—શ્રી નૃં

“સદા સર્વાત્મસાવના કરવાનો અભ્યાસ રાખતા જવું,
તથા સત્પુરુષનો સહવાસ, એ ગૃહસ્થનો મુખ્ય
ધર્મ જાણવો ”

—શ્રી નૃં

ફળ જે હરિભક્તિ આપતી, જીવથી તે ન સમજ્યુ જાય જ
હરિસમ જીવને જે ફળ કરે, હરિસમ અવહૃય ગણાય જ,
ફળ શુ ભક્તિનુ જીવ માપશે !

—વિ०

અધિકારિ! રે, આશ વિષયની ટાળો,
મન નિવૃત્તિમાં વાળો,

—શ્રી નૃં

“આ માનુષ જગત્ તથા દેવજગતનું મૂળ તપ છે, તથા એ તપવડે
જ આવૃત છે જે વસ્તુ જગતથી અત્યન્ત દૂર છે તથા જે દુષ્કર છે
તથા અન્ય કોઈ પણ કરવી કઠિન છે તથા પ્રાપ્ત થવા અસંભવ છે,
તે તે સર્વ તપવડે પ્રાપ્ત થાય છે

—શ્રી નૃ.

જોવા લવણજન મનનયતે, સયમઅજન આજ,
સ્પર્શમણિ નરહરિપદસ્પર્શે, સ્પર્શમણિ યની રાજ.
—વિ०

સમણને ભક્તિ પ્રભુની કરો ભાઈ રે,
જેથી દુખ સહ જાય શમાઈ.
—શ્રી નૃં

“અન્ટરૂઆ રહેલો દૃઢ વૈરાગ્ય જ ત્યાગરૂપ હોવાથી
મુખનો સાધક છે, અને તેથી તે સર્વ મુખેન્છકે
સેવવા યોગ્ય છે.”

—શ્રી નૃ.

અન્તર્બુજસ્થિતિસમ કેા ન સ્થિતિ,
 મુખમાત્રતણેા જ્યાં લહેા ધતિ,
 જરી સિદ્ધ હણેા સડે ભીતિ રે,
 હે સાધક અન્ધુ !
 —વિ०

“હે ભાઈઓ !

પુન પુન તમને એનું એ જ કહીને જાગૃત હું કે તમે સાવધાનપણે
આપણા કર્તવ્યને લક્ષમાં રાખીને, તેના વિશેષે કરીને અવિરોધી
વ્યવહાર કરજો, અને નિત્યપ્રાપ્ત નિત્યમુક્ત સ્વસ્વરૂપાકાર સ્થિત થવારૂપ
અતિમ નિશ્ચયનું વિશ્વમંથન કરશો નહિ”

—શ્રી નૃં

અનુભવજ્ઞાનતણી સાચી જો ઇચ્છા, હોય તો ત્યજ દશ્યાસક્તિ,
નરહરિપ્રભુપ્રતિ મુખ કરી સજળે, માત્ર નૃહરિપ્રભુભક્તિ રે.

—ચિં.

દાન ધ્યાન ને જ્ઞાન એ, ત્રણ ચિન્તામણિ માણુ,
ધર્મિછતા ફળ એથી લહો, ત્યજો અવર પાપાણુ.

—શ્રી નૃં

“ ગૃહસ્થ પુરુષોએ શરીરને શોષણ કરી કષ્ટ આપનાર પ્રતાદિકના મેવનરૂપ તપને જ કરીને કૃતાર્થતા માનવાની નથી, પરંતુ અન્યથી પ્રાપ્ત કરાતા ભોગોની ઉપેક્ષા કરવી તથા ક્રમે કરી ઉત્તર વયના સધિમા ભોગવાસના શમી જાય, એવા ક્રમથી વિહિત ભોગની ઉપેક્ષા કરવાને પણ અભ્યાસ ગણવો, અને એ અભ્યાસની સિદ્ધિ એ જ તપની સમાપ્તિ તથા કૃતાર્થતા સમજવી

—શ્રી નૃ.

ચિત્તિસિન્ધુ દ્વાદશ નિરખીને, સર્વાંગે મહિ નહાજે,
આલિંગી જળને અલુઅલુથી, પ્રતિપળ જળમય થાજે.
—વિ०

“દુ ખ આપણને આ જગતમાં સમગ્ર
ગુણનુ ધામ કરે છે ”

—શ્રી નૃં

“જગત્માં પુરુષની સર્વ પ્રકારની ઉન્નતિ
કરનાર કેવલ તત્ત્વજ્ઞાન જ છે”

—શ્રી નૃ૦

ગુરુતણુ શાચા બાણે ઘાયલ જનોનાં
કઈ, નેણુ ને વેણુ એન ન્યારાં રે ॥
—વિ०

મન ભારી રે, સ્વરૂપ વિચારીને કરવું
—શ્રી નૃ.

[૨૬]

“સર્વ સુખદુઃખના સમયમાં આપણા મૂલસ્વરૂપ પરમેશ્વરના
ચિન્તનસ્મરણરૂપ કાર્યને કદાચિત્ પણ ચુકવું નહિ.
—શ્રી નૃં

“હોયે અપ બે રામતણે તો, દશ્યે રમણુને ત્યાગ”
—વિ.

નિર્વિકાર મન થાય તો, નડે ન ત્રિવિધિ નાપ,
માટે સુજન સદા કરો, ઇષ્ટમત્રના જાપ
—શ્રી નૃ૦

“ જોમ ઈશ્વરની કૃપા પ્રાપ્ત છે, તથા તે નિમિત્ત કરવા યોગ્ય ક્રિયાને મુખ્ય કર્તાવ્યરૂપ વિવેકીઓએ ગણી છે, તેમ જ સર્વજ્ઞ મહાત્માઓની કૃપા પણ પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય વસ્તુઓમા મુખ્ય છે, અને તે નિમિત્ત કરવા યોગ્ય ક્રિયાઓ જગત્મા મુખ્ય કર્તાવ્યરૂપ છે, એવો દૃઢ નિશ્ચય કરી રાખવો ”

—શ્રી નૃં

અનંત કરણતણે તું કરે, સત્વર સદુપયોગ,
શુદ્ધ ક્રિયામાં કરે વળી, બાહ્ય કરણસંયોગ ॥

—વિ०

“મિથ્યા સ કલ્પવિકલ્પના પ્રવાહમાં વહેતા અટકવું ”
—શ્રી નૃ.

“ યથાર્થ જાણણું કરવું અર્થાત્ સત્ય જોલણું એટલું જ માત્ર પુરુષનું કર્તવ્ય નથી, પણ અનેક પ્રકારના યથાર્થ વ્યવહાર વર્ણશ્રિમ ધર્મથી પ્રાપ્ત હોય તે કરવા છતાં પુન પુન સદ્વસ્તુરૂપ બ્રહ્મત્વનો એકાન્તમા બેસી વિચાર કરવો ”

—શ્રી નૃં

‘ રજતમગુણમળ ટાળવા, સ્વરૂપભક્તિસમ તોય,
 સાધનકેરા સમૂહમાં, શોધ્યું જડે નહિ કોય રે, •
 સમજી ગુણમળને, આત્મભક્તિજળે ધોજે ’

—વિ०

“મને સમજાય છે કે સસાગમા જે પુરુષ કૃતકૃત્ય થનાની ઇચ્છાવાળો
 હોય તેણે તો તે જાણે જ્ઞાનેન્દ્રિયગ્રન્થ કે અન્ત કરણગ્રન્થ હોય એવા
 પ્રકારથી આ વિશ્વમા વ્યવહાર રાખવો ઉચિત છે”

—શ્રી નં.

“હુ ખમુકા થવા અર્થે સદ્વિચારને પ્રાપ્ત થવું એ
અતિ ઉત્તમ વાર્તા છે.”

—શ્રી નૃ૦

“ભક્તિ નીતિ યે મુખના પાય, અતરુમા જાણીએ,
એક પાયે ન સરતો અર્થ, વિવેકે પ્રમાણીએ.

—વિ०

“દષ્ટસ્મન્શુ કન્તા કામનાના જયપૂર્વક પ્રસન્ન રહેજો
દંડાસિમુખ થયેલ ચિત્ત પરિણામે
શાન્તિને જ પામે છે.”

—શ્રી નૃં

સર્વતાણુ મૂળ હે મન'તુ છે, સમગ્રસ્થિતિ તુજ દાસી રે,
 જેવા વિચારને સેવે તુ, તદ્વત થતુ જો ક્યાસી રે;
 સુખદુ ખની કળાછે તુજ હસ્તે, વ્યર્થ તો ચિન્તા આ શી રે
 છોડી દે આ ઉદાસી.

—વિ०

“ દુ ખરૂપ મમત્વના પદાર્થોમાંથી જે પુરુષે પોતાની પ્રીતિ
ઉઠાવી છે, તેને મહાન્ પ્રયત્ને પણ બીજાને વશ ન થનારા
પરમેશ્વર પ્રીતિથી વશ થાય છે ”

—શ્રી નૃં

“ઇન્દ્રિયવૃત્તિ રોધ સવેળા, અનુભવને જો ચહાય”
—વિ०

‘ અસુ યમી પ્રાણિઓને અનેક ઉપાયથી પણ જ્ઞાન થતું નથી ’
—શ્રી નૃ.

નરહરિ પ્રભુસભ ઉત્તમ ગુણોથી નિત્ય શોભયો
નરહરિઅર્થ કદી સહેવાં પડે, દુ ખ કેદિ તો સહીયો
—વિ०

“આપતકાલે ઉદ્વેગ ન ધરવો, એ પ્રજારત્ન ધેર્ય તો ઉત્તમ જ છે,
પરન્તુ સર્વાત્તમ ધેર્ય તો તે જ છે કે ઉપસ્થ, રસના આદિ વિષયમાં
લુબ્ધ રાખનાર ઇન્દ્રિયોના પ્રમલ વેગને રોકવા.”

—શ્રી નૃં

“દેહ એ હું છું, દેહ એ મારો”, મમત્વ જ્યાં લગી ન રળે
 ત્યાં લગી વૃત્તિ વિષયથી પાછી, સાવકજનની ન વળે
 દેહાભિમાની નથી થઈ શકતો તત્ત્વજ્ઞાની
 —ચિં.

“ વ્યવહારમાં ઉત્તમ પરાક્રમ ધરવા છતાં અન્તઃકરણમાથી
સ્ફુરતી વિવિધ વિષયવાસનાને રોકવાનું સામર્થ્ય હોતું નથી
તો તે અવગતિને પામે છે.”

—શ્રી નૃં.

પ્રાપ્ત્યભાત્રતણું શિખર, લહી તત્ત્વજ્ઞાન અઘોઘહર,
સાધનરૂપી ગ્રહી શસ્ત્ર કર, સાધો નૃહરિશિશુ મહામતિ !
—વિ०

નર્થી આ જગે અસાધ્ય, જે ઉપજે છે ઉરવિષે,
માટે ગણી સઉ સાધ્ય, પ્રયત્ન કરવો હરભિષે

—શ્રી નૃ૦

“આ સંસારદુ ખયા છુટવાના ઉપાયરૂપ જે પરમેશ્વરના
ચરણમાં દઢ પ્રીતિ, તેને વધારવાનો નિરંતર ઉદ્યોગ કરતા
રહેજો ”

—શ્રી નૃ૦

છે તુજ હસ્તમા તારું ભાવિ,
તુજ વિચાર તુજ ભાવિની ચાવી,
સુખી કર કે દુખે કે કુખાવી

—વિ०

સાધકશૂરા !

જે જિતે તો મનરિપુ એક જ જિતે

—શ્રી નૃં

“ નિવેકી ગ્રાણિઓ પોતાના મહાન
શુદ્ધ પુરુષાર્થદ્વારા પરમેશ્વરની પ્રસન્નતા
સહજ મેળવી શકે છે ”
—શ્રી નૃ.

સુખદુઃખહિત કે હુશે ? ધરોશ ન મુઝવણ વીર
 તુજ ઈક્ષણ રાખે તને, કં કં ગાલ-અમીર
 —ચિઃ

સઉ સાધનનુ મૂળ એક એ, સદ્ગુરુસંગતિ સાધો છ,
સવ દેવમય જાણી નિરન્તર, સદ્ગુરુ દેવ આરાધો.
કહુ છુ સાધકને
—ઓ નૃં

“ વિશુત્વ, સર્વશત્ત્વ, સર્વશક્તિમત્ત્વ, તથા સ્વતન્ત્રત્વ એ આપણા
 સ્વાભાવિક વા સ્વરૂપધર્મની પેઠે આપણામા અભિવ્યક્ત કરી લેવા
 એ જીવ-માત્રને પ્રાપ્ત્ય છે, અને એ લક્ષણ વા ધર્મ મેળવવા
 અર્થે જેમા એ, સ્વરૂપલક્ષણરૂપે વા સ્વધર્મરૂપે છે, એવા મારણસ્વરૂપ
 ઈશ્વરની ઉપાસના કરવી એ કર્તવ્ય છે ”

—શ્રી નૃં

શ્વાસપ્રવાસે સ્થાપી લક્ષ, પ્રભુમત્ર જાપતાં,
આ મનના દોષ દહાય, ન પડિયુ પીડતા.
—વિ०

“શુભ ફલની ઇચ્છાવાળાએ સદા જપ કરવો ’

—શ્રી૦ નૃ૦

“શ્રેયસ્સાધકે સદા આપણા અન્ત કરણને દોષરહિત
રાખવા યત્નવાળા થવું ”

—શ્રી૦ નૃ૦

‘હૃદયરૂપમાં વૃત્તિ નાખી, સચ્ચિતિજળને ખેંચ,
અજરામર આપે બની ચિદ્રસ, પ્રાણિભાત્રમાં વહે ચ’
—વિ०

“સુદ્ધમમા એ જ કંઈ હું કે યોગ્ય વિચાર-વર્તનથી
આ જગતના પ્રવાસના અવધિને પામજો.”

—શ્રી નૃં

“શ્રદ્ધાપૂર્વકે કૃષ્ણની પ્રતીતિપર્યન્ત પ્રત્યેક સામાન્ય
સાધનનો પણ અભ્યાસ રાખી પ્રયત્ન કરતા રહેજો,
એ મારી આજ્ઞા છે ”

—શ્રી નૃ૦

શ્રીશ્રેયસ્સાધકઅધિકારિ વર્ગતરફથી
પ્રસિદ્ધ થયેલા અત્યન્ત રસમય અને ઉપયોગી
અન્યોનુ સૂચિપત્ર મળાવે
વ્યવસ્થાપક મહાકાલ, વડોદરા

મુદ્રણસ્થાન 'વસ તમુદ્રણાલય'
મુદ્રક ચીમનલાલ ઈશ્વરલાલ મહેતા
ધીકાટરોડ, અમદાવાદ.

થઈ નૃસિંહપ્રભુને શરણે આજ,
પ્રત રૂઠ મેં આ લીધું;
પ્રતિદક્ષણ મારા આયુષ્ની સત્ક્રિયાવિષે ગાળીશ હું,
કાં જે આયુષ્ બહુ મોઘું આજ—
પ્રત રૂઠ મેં આ લીધું

—વિશ્વવંશ

